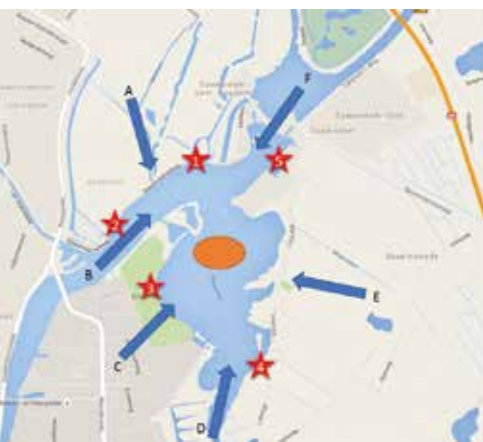

tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 16 3 ● 2017

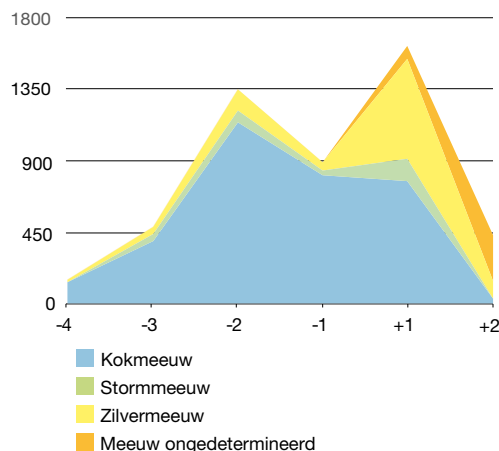
Meeuwen

● *Figuur 1. Telposten slaap-
plaatstelling meeuwen
januari 2016 en 2017.*

● *Figuur 2. Aantal aanvliegende kok-
meeuwen per telpost in 2016.*

● *Figuur 3. Aankomst meeuwen t.o.v.
zonsondergang (in kwartieren).*

● Stormmeeuw. Foto:
Harm Niesen.

In de winter van 1983-1984 is er voor het boek 'Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer' een meeuwenlaaplaatsstelling georganiseerd in IJmuiden en op de Mooie Nel bij Spaarndam. Ruim dertig jaar later is deze telling bij de Mooie Nel herhaald: in 2016 en 2017.

De Mooie Nel is een vrij grote plas ten zuiden van Spaarndam en omgeven door weidegebieden, zoals de Heksloot en de Vereenigde Binnenpolder. Aan de westkant van de plas ligt de voormalige vuilstortplaats, tegenwoordig ingericht als recreatiegebied Schoteroog. Vanaf de heuvel naast de waterzuivering is de Mooie Nel goed te overzien. In de winter van 1983-1984 zijn er maximaal 11.000 kokmeeuwen op de Mooie Nel geteld en maximaal 1.800 zilvermeeuwen.

Telling januari 2016 en 2017

De vervolgcursus van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

richt zich naast het herkennen van vogelsoorten vooral op het ervaring opdoen met verschillende soorten vogeltellingen. Zo hebben de deelnemers een vogeltrektelling gedaan op Parnassia, een zeetrektelling bij de Reddingsbrigade, een gebiedstelling in de Heksloot en broedvogeltelling in Elswout. De slaaplaatsstelling was ook onderdeel van de cursus.

Na uitleg op de voorgaande cursusavond gingen op zaterdagmiddag 16 januari 2016 25 cursisten op weg naar vijf telposten rond de Mooie Nel (zie figuur 1). De veronderstelling is dat vanaf deze telposten alle aanvliegende meeuwen te tellen zijn (zonder veel dubbeltellingen),

slaapplaats

na 30 jaar weer geteld

● Onderzoeksgebied de Mooie Nel. Foto: Johan Stuart.

● Meeuwentellen. Foto: Johan Stuart.

zodat het aantal op de slaapplaats verblijvende meeuwen te bepalen is. Een jaar later, op 21 januari 2017, is er opnieuw geteld. Telpost 1 lag aan de Spaarndamseweg nabij Fort Zuid. Telpost 2 lag ook langs het Noorder Buiten Spaarne, nabij de volkstuinten in de Heksloot. Telpost 3 lag bovenop de heuvel op Schoteroog, telpost 4 aan de Lage Dijk aan de oostkant van de Mooie Nel. Vanaf deze telpost konden zowel de meeuwen over de Liede (vanuit het zuiden) als de meeuwen vanuit de Verenigde Binnenvlakte (het oosten) geteld worden. De vijfde telpost lag in Spaarndam bij het nieuwbouwwijkje van Spaarne Buiten.

Uit figuur 2 blijkt dat in 2016 de kokmeeuwen vooral vanuit het zuiden kwamen aangevlogen. Laag tegen de wind in volgden zij in grote groepen de Liede. Kleinere aantallen kwamen aan vanuit de richting van de Heksloot. Vanuit het westen (Haarlem) arriveerden maar weinig kokmeeuwen. De stormmeeuwen vlogen veelal samen op met de kokmeeuwen.

De zilvermeeuwen hadden duidelijk een ander patroon. Ze vlogen vooral over de heuvel van Schoteroog en kwamen uit de richting van Haarlem en de Veerpolder. Terwijl de piek van de doorkomst bij de kokmeeuwen een half uur voor zonsondergang

lag, was de piek bij de zilvermeeuwen duidelijker later, zo'n kwartier na zonsondergang (zie figuur 3). In totaal hebben we die middag 5.000 meeuwen geteld, waarvan twee derde bestond uit kokmeeuwen (zie tabel 2). Een week later, op zaterdag 23 januari, heeft Eef van Huijssteeden nog een telling gedaan, vooral om het aantal op de slaapplaats te bepalen. Vanaf de heuvel op Schoteroog is de slaapplaats goed te overzien. Er bleken rond half zes meer dan 5.000 kokmeeuwen op de slaapplaats aanwezig, rond de 1000 stormmeeuwen en ongeveer 1.600 zilvermeeuwen. Het totaal bedroeg ruim 8.000 meeuwen. Dat is duidelijk meer

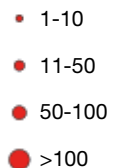
● **Figuur 4.** Verspreiding kokmeeuw 16-17 januari 2016.

● **Figuur 5.** Verspreiding zilvermeeuw 16-17 januari 2016.

● **Figuur 6.** Verspreiding stormmeeuw 16-17 januari 2016.

● **Zilvermeeuw.** Foto: Lars Buckx.

	16-jan-16	23-jan-16	21-jan-17
Kokmeeuw	3.372	5.300-5.600	2160
Stormmeeuw	283	900-1.200	94
Zilvermeeuw	987	1.600	143
Meeuw ongedetermineerd	368	-	-
Totaal	5.010	8.100	2.397

● **Tabel 1.** Aantal meeuwen op slaapplek januari 2016 en 2017.

Herkomst	telpost	aantal overdag midwintertelling	aantal aanvliegend bij slaapplekstelling
N tot NW	telpost 1 en 2	519	547
W tot ZW	telpost 3	153	84
Z tot ZO	telpost 4	1470	2503
NO tot N	telpost 5	316	138
Totaal		2458	3272

● **Tabel 2.** herkomstgebieden van de kokmeeuw.

dan een week eerder. Waarschijnlijk is dit niet te verklaren door een toename van het aantal meeuwen, maar door een nauwkeuriger, diverse malen herhaalde telling van alle meeuwen op de 23e. De aantalsverhouding van de meeuwen was op 16 januari en 23 januari 2016 tamelijk gelijk. Het grootste deel bestond uit kokmeeuwen (59-67%), zo'n kwart uit zilvermeeuwen en ongeveer een tiende uit stormmeeuwen.

Als we een vergelijking maken tussen de aantallen in 1983-1984 en 2016, dan zien we dat vooral het aantal kokmeeuwen sterk is teruggelopen, ongeveer gehalveerd. Het aantal zilvermeeuwen lag ongeveer gelijk en in 2016 zijn er veel meer

stormmeeuwen geteld dan in de jaren tachtig. Op zich sluit dit aan bij de landelijke trend. Het aantal in Nederland broedende kokmeeuwen is sterk gedaald, met ongeveer 5% per jaar. Het aantal kokmeeuwen in de winter is vergeleken met 1990 niet significant veranderd, maar juist halverwege jaren tachtig lag het aantal duidelijk hoger dan nu. Tussen 2016 en 2017 zien we een flinke daling in aantal getelde meeuwen. Een waarschijnlijke verklaring hiervoor is de aanwezigheid van ijs op de Mooie Nel in januari 2017. Groepen meeuwen verbleven kort op het ijs, en vlogen dan weer op en landden verderop in het water. Het lijkt erop dat slapen op water veiliger wordt gevonden dan slapen op ijs. Een deel van de

meeuwen lijkt een andere, veiliger slaapplek gekozen te hebben.

Herkomstgebied van de meeuwen

Juist in het weekeinde van de slaapplekstelling in 2016 vond ook de jaarlijkse midwintertelling van watervogels plaats. Daardoor kunnen we zien waar de meeuwen zich overdag ophielden (zie figuren 4-6). Het loont de moeite de gebiedstelling overdag eens te vergelijken met de slaapplekstelling.

In tabel 2 is aangegeven hoeveel kokmeeuwen er overdag aan een bepaalde zijde van de slaapplek verbleven en hoeveel er 's avonds uit die richting op de telpost zijn gezien. Als voorbeeld: ten N en NW

● Kokmeeuwen. Foto: Hans Schouten.

van de Mooie Nel zijn overdag 519 kokmeeuwen geteld en die avond vlogen er over de telposten 1 en 2 in totaal 547 kokmeeuwen. De aantallen komen redelijk overeen. Alleen uit het zuiden kwamen duidelijk meer meeuwen aangevlogen dan er overdag geteld zijn. Niet de hele Haarlemmermeer is geteld overdag, maar toch wel een groot deel. Zouden er dan ook kokmeeuwen van verder weg op de Mooie Nel slapen? Tijdens de tellingen in 1983-1984 is ook gelet op de herkomst van de kokmeeuwen. De meeuwen bleken toen afkomstig uit heel Zuid-Kennemerland en een deel van de Haarlemmermeer. Ter hoogte van Hoofddorp leek de grens te liggen: ten zuiden van Hoofddorp vlogen kokmeeuwen tegen de avond in zuidelijke richting, waarschijnlijk naar een slaapplek bij de Westeinderplassen.

De aantallen zilvermeeuwen overdag en 's avonds aanvliegend uit een bepaalde richting komen verrassend overeen. Alleen in het N tot NW zitten er overdag meer zilver-

meeuwen dan er kwamen aanvliegen. Dat is geen verrassing, want een groot deel van de zilvermeeuwen zat in de haven van IJmuiden en bij de Zuidpier en daar zit ook al sinds jaar en dag een slaapplek van die soort. Het lijkt erop dat een deel van de zilvermeeuwen uit de Heksloot, Velsbroek en omgeving Noordzeekanaal slaapt op de Mooie Nel en een ander deel naar het strand vliegt om daar te slapen. Bij de stormmeeuw is er iets bijzonders aan de hand. Tijdens de telling op 16-17 januari vlogen er 143 vogels aan vanuit het zuiden. In alle herkomstgebieden aan de zuidzijde van de slaapplek tezamen verbleven 'slechts' 73 stormmeeuwen. Bovendien sliepen er een week later zo'n 1000 stormmeeuwen op de Mooie Nel. Er zijn twee mogelijkheden: het aantal stormmeeuwen tijdens de watervogeltellingen overdag is onderschat of er slapen op de Mooie Nel stormmeeuwen uit een groter gebied, dus ook nog uit een gebied ten zuiden van de Haarlemmermeer. Voer voor vervolgonderzoek...

Deelnemers

Aan de telling in 2016 en 2017 hebben vele cursisten meegedaan. Wij danken alle tellers hartelijk; dankzij hen hebben we weer een actueel beeld van het aantal bij ons slapende meeuwen!

Dankzij gegevens van SOVON hebben we iets kunnen zeggen over de aantalsontwikkeling van meeuwen. We danken tenslotte Rino Abrahamse voor het ter beschikking stellen van de gegevens van de midwintertelling van 2016.

Eef van Huijssteeden (huijs20@hetnet.nl)
Johan Stuart (j.stuart@planet.nl)

Literatuur

- GEELHOED, S., H. GROOT, E. VAN HUIJSSTEEDE, G. VAN LEEUWEN & P. DE NOBEL (red), 1998. Vogels in het Landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV-uitgeverij Utrecht.
- HUIJSSTEEDE, E. VAN & J. STUART, 2016. Meeuwenslaapplek na 30 jaar weer geteld, vervolgcursus Vogelwerkgroep levert mooi resultaat. Fitis 52 (3): pag. 128-134.